

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าและเทคโนโลยีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษาในรูปแบบต่างๆ การศึกษานาฏศิลป์ไทยนับเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อน เกิดความชื่นชมและความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมไทยคงไว้ท่ามกลางกระแสอารยธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาดังที่ อภรณ์และจางรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 67) ได้กล่าวไว้ว่า "นาฏศิลป์เป็นที่รวมศิลปะและแสดงความเป็นอารยะของชาติ" สมควรอย่างยิ่งที่ทุกคนในชาติจะต้องช่วยกันรักษามรดกอันล้ำค่านี้ไว้ นาฏศิลป์ไทยนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวและมีความเป็นไทยในตัวเอง เป็นศิลปะประจำชาติที่เป็นวัฒนธรรมของชาติที่น่าภูมิใจยิ่ง โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ ท่ารำอันอ่อนช้อยงดงาม ที่แสดงออกถึงอารมณ์ตามลักษณะที่แท้จริงของคนไทย มีดนตรีประกอบแทรกอารมณ์หรือรำกับเพลงที่มีแต่ทำนอง เพลงก็ได้ คำร้องหรือเนื้อร้องที่ใช้มักเป็นคำประพันธ์ประเภทกลอนแปดที่สามารถนำไปร้องกับเพลงชั้นเดียวหรือสองชั้นก็ได้ คำร้องนี้ผู้สอนหรือผู้รำต้องกำหนดท่าตามเนื้อร้องและลักษณะที่สำคัญของนาฏศิลป์ไทยคือการแต่งกายยืนเครื่องซึ่งมีลักษณะเฉพาะสวยงาม (การแต่งกายแบบพระ-นาง เครื่องใหญ่) และมีขนาดยืดหยุ่นเพราะการสวมใส่ให้การกริ่งด้วยด้ายแทนการเย็บสำเร็จรูป

การศึกษาในวิชาแขนงศิลปะนี้ อำนวย เย็นสบาย (2528, หน้า 42) ได้ให้ทัศนะที่เป็นข้อคิดที่น่าสนใจไว้ว่า การศึกษาในวิชาแขนงศิลปะเป็นการศึกษาแบบเน้นผู้ถ่ายทอด เน้นการเลียนแบบเน้นการใช้ความจำและการให้ทำตามตัวอย่าง เพราะฉะนั้นครูผู้สอนนาฏศิลป์จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะปฏิบัติในวิชานาฏศิลป์ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของบุคคล วิชานาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ถูกละเลยไว้ในหลักสูตรศิลปะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยระบุไว้ในรายวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับแทนที่ต้องเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

รายละเอียดของวิชาศิลปะที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษาพหุศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพหุศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพหุศักราช 2524 นั้นได้ระบุไว้ว่าการจัดการศึกษาวิชาศิลปะเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปศึกษาตั้งแต่วัยเด็กจนสามารถประกอบอาชีพได้ โดยคุณสมบัติต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เกิดในตัวผู้เรียนในระดับประถมศึกษาในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมมีระเบียบวินัยและมีจิตใจที่เบิกบาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ค้นพบความสามารถ ความสนใจและความถนัดของตนเอง และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างแท้จริงแสวงหาความชำนาญในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ

เมื่อศึกษาในรายละเอียดของโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพหุศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วิชาศิลปศึกษาถูกจัดเป็นวิชาบังคับแทนที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียน การจัดการเรียนการสอนในวิชานี้จัดเป็น 3 รายวิชาคือ (1) ศิลปศึกษา (2) ดนตรีศึกษา (3) นาฏศิลป์ การจัดการเรียนการสอนนำมาวัดผลรวมกันเป็นรายวิชาเดียวคือ วิชาศิลปะกับชีวิต จำนวน 0.5 หน่วยการเรียนรู้ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน จัดเป็นรายวิชาบังคับเลือกไว้ตลอดหลักสูตรดังนี้ คือ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ศ 101 ศิลปะกับชีวิต 1 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 2 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ศ 203 ศิลปะกับชีวิต 3 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 4 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ศ 305 ศิลปะกับชีวิต 5 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 6 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 0.5 หน่วยการเรียนรู้

และเปิดเป็นรายวิชาเลือกเสรีอีก 6 รายวิชา คือ

ค 0215	นาฏศิลป์ไทย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้
ค 0216	นาฏศิลป์ไทย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้
ค 0217	นาฏศิลป์ไทย 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้
ค 0218	นาฏศิลป์ไทย 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้
ค 0219	นาฏศิลป์สากล 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้
ค 0220	นาฏศิลป์สากล 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน	1	หน่วยการเรียนรู้

ขอขยายและเนื้อหาวิชานาฏศิลป์ในหลักสูตรมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 82) ได้แยกกำหนดไว้เป็นปีๆ ดังนี้ คือผู้เรียนสามารถทำในแบบมาตรฐานเบื้องต้นและแบบพื้นเมืองได้ รำเบ็ดเตล็ดและแสดงพื้นเมืองอย่างง่ายได้ รำไทยแบบมาตรฐานในโอกาสต่างๆ ได้และมีความภาคภูมิใจในนาฏศิลป์ไทย

ครูผู้สอนนาฏศิลป์หรือผู้ใช้หลักสูตรจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการสอนอย่างรัดกุม เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนและเพื่อสนองตอบเจตนารมณ์ของหลักสูตร ในทางปฏิบัติครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในระดับชั้นเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแต่ละท้องถิ่น โดยศึกษากรอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน จากจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่ระบุไว้ในหลักสูตร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ให้ได้ผลเต็มขั้นนั้น ต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีความรู้จริง เพราะวิชานาฏศิลป์เป็นวิชาที่ต้องการครูผู้สอนที่มีความชำนาญและความรู้ต้องกว้างขวางพอสมควรและที่สำคัญคือแหล่งวิชาหรือตำราค้นคว้าต่างๆ ในด้านนี้มีน้อยและการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นภาคปฏิบัติ ที่ผู้เรียนต้องรับการถ่ายทอดจากครูผู้สอนโดยตรงเท่านั้น หนังสือและตำราเป็นเพียงส่วนประกอบ แม้ในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ๆ มากเพียงใดก็ไม่สามารถสอนแทนที่ครูศิลปะแขนงนี้ได้ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่มีสมรรถภาพนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถความชำนาญและปรับปรุงส่งเสริมให้ศิลปะก้าวหน้าเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถในด้านวัฒนธรรมไทยอยู่เสมอ

สมรรถภาพด้านการสอน (Teaching Competence) สุกฤติ ประจงศักดิ์ (2521, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงความสามารถของครูที่แสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ

สิทธิภาพในเชิงวิชาการ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้และการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการสอน และเนื่องจากกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในปีการศึกษา 2533 ซึ่งมีที่มาจากการศึกษาที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับปรุงการใช้หลักสูตร โดยได้พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศเข้าร่วมโครงการทดลองใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 และให้บังคับทดลองใช้ในทุกระดับชั้น (ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก.972/2532 สั่ง ณ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2532 ลงชื่อโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ) และจากการที่ผู้ศึกษาเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการสอนนาฏศิลป์โดยตรงได้พิจารณาเห็นว่า ในสภาพปัจจุบันครูผู้สอนนาฏศิลป์ในโรงเรียนมัศึกษานั้นมีภูมิหลังทางการศึกษาที่ต่างกัน อีกทั้งยังมีความชำนาญในการสอนด้านทักษะปฏิบัติซึ่งเป็นทักษะสำคัญของวิชานาฏศิลป์มากหรือน้อยต่างกันอีกด้วย ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอนของครูนาฏศิลป์ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรจังหวัดเชียงใหม่ในด้านการวางแผน การดำเนินการสอน การใช้สื่อการสอน การกำหนดเนื้อหา ตลอดจนการวัดและประเมินผล เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาสมรรถภาพด้านการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูนาฏศิลป์ ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ คือ

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนการสอน
2. สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอนและการใช้สื่อ
3. สมรรถภาพด้านเนื้อหา
4. สมรรถภาพด้านการวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรของการศึกษาในครั้งนี้คือ บุคลากรจากโรงเรียนร่วมพัฒนาหลัก

สูตรระดับมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้

1.1 ครูผู้สอนที่ทำการสอนวิชานาฏศิลป์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

1.2 นักเรียน ที่เรียนวิชานาฏศิลป์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในปีการศึกษา 2537

2. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอนของครูนาฏศิลป์ ที่สอนวิชานาฏศิลป์ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร จังหวัดเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2537

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในปีการศึกษา 2533 ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน คือ

- โรงเรียนหอพระ
- โรงเรียนสารภีพิทยาคม
- โรงเรียนจอมทอง
- โรงเรียนฮอดพิทยาคม

และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอีก 1 โรงเรียน คือ

- โรงเรียนดาราวิทยาลัย

2. ครูนาฏศิลป์ หมายถึงครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำการสอนในปีการศึกษา 2537

3. สมรรถภาพด้านการสอน หมายถึงความสามารถของครูในการวางแผนการสอน การดำเนินการสอน การใช้สื่อการสอน การกำหนดเนื้อหา การวัดและประเมินผลไปปฏิบัติ การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สมรรถภาพด้านการวางแผนการสอน หมายถึงความรู้ความสามารถของครูผู้สอนก่อนปฏิบัติการสอนในลักษณะการศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และการวางแผนการสอน

5. สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอนและการใช้สื่อ หมายถึงทักษะความสามารถของครูผู้สอนขณะสอน ซึ่งประกอบด้วย การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ตลอดจนการผลิตสื่อและการใช้สื่อการสอน

6. สมรรถภาพด้านเนื้อหา หมายถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชารวมทั้งทักษะปฏิบัติในวิชานาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

7. สมรรถภาพด้านการวัดและประเมินผล หมายถึงการใช้เครื่องมือวัดผลชนิดต่างๆ โดยใช้วิธีการให้นักเรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ แล้วสรุปผลตามเกณฑ์ที่กำหนดทั้งก่อนสอน ขณะดำเนินการสอนและหลังการสอน

ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เป็นแนวทางต่อครูนาฏศิลป์ในการปรับปรุงสมรรถภาพด้านการสอนของตนเอง
2. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์